

U 49/2013 vp

**Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotukseksi
Suomen liittymisestä eurooppalaiseen merihavaintojen
EURO-ARGO ERIC-tutkimusinfrastruktuurikonsortioon**

Perustuslain 96 §:n mukaisesti lähetetään eduskunnalle ehdotus Suomen liittymisestä eurooppalaiseen ARGO-poiju-merihavaintojen EURO-ARGO ERIC-tutkimusinfrastruktuurikonsortioon sekä EURO-AGRO-ERIC:n perustamiskirjaluonnos ja teknillinen ja tieteellinen kuvaus.

Helsingissä 11 päivänä heinäkuuta 2013

Asunto- ja viestintäministeri *Pia Viitanen*

Osastopäällikkö, ylijohtaja Pekka Plathan

LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖ

MUISTIO

ESITYS SUOMEN LIITTYMISEKSI EUROOPPALAISEEN MERIHAVAINTOJEN EURO-ARGO ERIC TUTKIMUSINFRASTRUKTUURIKONSORTIOON

1 Taustaa

1.1 Eurooppalainen tutkimusalue ja tutkimuksen infrastruktuurit

Eurooppalaisen tutkimusalueen (ERA) käsite otettiin käyttöön 2000-luvun alussa komission tiedonannossa Kohti eurooppalaista tutkimusalueutta (KOM(2000)6). Käsite on vakiintunut nopeasti määrittämään eurooppalaisen tutkimus- ja innovaatiopolitiikan tavoitteita ja toimintatapoja. ERA on sisällytetty Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 179.1 artiklaan, jossa se on määritelty seuraavasti: ”Unioni pyrkii toiminnallaan lujittamaan tieteellistä ja teknologista perustaansa toteuttamalla eurooppalaisen tutkimusalueen, jossa tutkijat, tieteellinen tietämys ja teknologia liikkuvat vapaasti, tukemaan unionin kilpailukyvyyn, myös sen teollisuuden kilpailukyvyyn, kehittämistä sekä edistämään kaikkea tutkimustoimintaa, jota pidetään tarpeellisena perussopimusten muiden lukujen perusteella.” Eurooppalainen tutkimusalue kytkeytyy vahvasti Eurooppa 2020 -strategiaan ja siihen kuuluvaa ”Innovaatiunioni” -lippulaivahankkeeseen.

Yhteistyö tutkimusinfrastruktuurien alueella on käynyt välttämättömäksi, koska suuria ja kalliita tutkimuslaitteistoja voidaan rakentaa ja käyttää vain usean maan yhteistyönä, ja toisaalta tietotekniikka tarjoaa aivan uusia mahdollisuuksia laajojen aineistojen tai mitaustulosten yhdistämiseen sekä muualla sijaitsevien infrastruktuurien etäkäyttöön. Euroopan laajuisten tutkimusinfrastruktuuritarpeiden arvioimiseksi ja tiekartan valmistelemiseksi EUn jäsenmaat ja komissio perustivat yhdessä Euroopan tutkimusinfrastruktuurien strategiafoorumin (ESFRI), jonka jäsenet ovat EUn jäsenmaiden ja EUn tutkimuksen puiteohjelmaan liittyneiden maiden tut-

kimushallinnon edustajia. EUn neuvoston kehotuksesta ESFRI julkaisi ensimmäisen tutkimusinfrastruktuurien suunnitelman, niin sanotun tiekartan vuonna 2006. Tiekarttaa on päivitetty vuosina 2008 ja 2010. Tiekartalle on valittu 50 yhteistä eurooppalaista tutkimusinfrastruktuurihanketta.

EUn tutkimuksen puiteohjelmilla on tuettu uusien tutkimusinfrastruktuurien suunnittelua sekä olemassa olevien käytön laajentamista ja yhteistyön tiivistämistä. Vastaava tukimuoto sisältyy tulevaan EUn tutkimuksen ja innovaatioiden Horisontti 2020-ohjelmaan.

1.2 ERIC -asetus tutkimusinfrastruktuurien oikeudellisena viitekehyksenä

Aikaisemmin usean maan yhteisille tutkimusinfrastruktuureille käytetyt pääasialliset oikeudelliset toimintamuodot ovat olleet valtioiden väliseen sopimukseen perustuva kansainvälinen järjestö tai sijaintimaan lainsäädäntöön perustuva yhtiö tai säätiö. Kansainvälinen järjestö on raskas perustaa ja hallinnoida, ja yhden maan lainsäädännön käyttäminen usean maan yhteisen organisaation pohjana voi tuottaa ongelmia kansallisten lainsäädäntöjen eroavuuksien vuoksi.

Yhtenäisten toimintaperiaatteiden luomiseksi, hallintorakenteiden keventämiseksi ja oikeushenkilöaseman järjestämiseksi komissio antoi kesällä 2008 SEY 171 artiklan (nykyinen SEUT 187 artikla) nojalla ehdotuksen eurooppalaista tutkimusinfrastruktuurikonsortiota (ERIC) koskevasta neuvoston asetuksesta. Valtioneuvosto antoi eduskunnalle asetusehdotuksesta lokakuussa 2008 U-kirjelmän U 54/2008 vp. Neuvosto hyväksyi asetuksen kesällä 2009 (EY/723/2009) ja se tuli voimaan 28.8.2009. Asetuksessa määritellään ERICin oikeudellinen asema, perustamista koskevat vaatimukset ja menettelyt,

infrastruktuuria ja sen käyttöä koskevat vaatimukset, perussäännön keskeinen sisältö mukaan lukien jäsenten oikeudet ja velvollisuudet, hallintorakenne, budjettiperiaatteet, tilinpäätöstä ja tilintarkastusta koskevat periaatteet, noudatettava lainsäädäntö ja purkamismenettelyt. Lisäksi perussäännössä on määräykset tietojen käsittelystä, immateriaalioikeuksista, työhönnotosta ja hankintoja koskevista periaatteista.

Asetuksessa valtuutetaan komissio päättämään tutkimusinfrastruktuuriin osallistuvien jäsenmaiden hakemuksen perusteella, voidaan infrastruktuurille myöntää eurooppalaisen tutkimusinfrastruktuurikonsortion asema. Komissio arvioi hakemuksen käyttäen tarvittaessa riippumattomia asiantuntijoita ja tekee päätöksen tutkimusinfrastruktuurin perustamisesta tai hylkää hakemuksen, jos se katsoo, että asetuksessa säädetyt vaatimukset eivät täyty. Komissiota avustaa komitologiamenettelyn mukainen neuvoa-antava komitea.

ERIC saa oikeushenkilöllisyyden komission perustamista koskevan päätöksen voimaantulopäivästä alkaen suoraan asetuksessa olevan säännöksen nojalla. ERICille myönnetään laaja oikeustoimikelpoisuus. Sitä ei katsota EU:n toimielimeksi, mutta se tunnustetaan isäntävaltion ilmoituksella sellaiseksi kansainväliseksi toimielimeksi tai järjestöksi, joka on arvonlisäverodirektiivin (2006/112/EY) ja valmisteverodirektiivin (92/12/ETY) perusteella vapautettu määrätyin edellytyksin arvonlisäverosta ja valmisteverosta. Arvonlisäverodirektiivin täytäntöönpanoasetuksessa (EU/282/2011) on lisäksi määritelty edellytykset, jotka ERICin tulee täyttää, jotta arvonlisäverovapautta voidaan soveltaa. ERICin hankintamenettelyt eivät kuulu julkisista hankinnoista annetun direktiivin (2004/18/EY) soveltamisalaan.

ERICiin sovelletaan ensisijaisesti EULainsäädäntöä ja toissijaisesti sen kotipaikkavaltion lainsäädäntöä sekä, jos sillä on toimipaikkoja useammassa valtiossa, asianomaisen toimipaikan sijaintivaltion lainsäädäntöä mm. terveyteen, ympäristönsuojeluun, vaarallisten aineiden käsittelyyn sekä toimilupien myöntämiseen liittyvissä asioissa. ERICin kotipaikan tulee sijaita EUn jäsenvaltion tai

yhteisön tutkimuksen puiteohjelmaan liittyneen maan alueella.

1.3 Tutkimusinfrastruktuuripolitiikka Suomessa

Eurooppalaiseen kehittämistyöhön liittyen Suomi kartoitti omat kansalliset tutkimusinfrastruktuurinsa sekä laati tiekartan merkittävistä uusista tutkimusinfrastruktuureista. Kansallinen tiekartta julkistettiin vuoden 2009 alussa (Kansallisen tason tutkimusinfrastruktuurit, nykytila ja tiekartta; Opetusministeriön julkaisuja 2009:1). Tiekartalle hyväksyttiin 20 uutta tutkimusinfrastruktuuria, joista 13 sisältyy myös ESFRIn eurooppalaiseen tiekarttaan.

Kansallisen tutkimusinfrastruktuuripolitiikan kehittämiseksi ja tutkimusinfrastruktuureihin liittyvien kustannusten rahoittamiseksi on valtion budjetissa (opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla) ollut vuodesta 2012 lähtien tutkimusinfrastruktuurimomentti (29.40.22). Opetus- ja kulttuuriministeriö antoi 2.12.2011 Suomen Akatemian tehtäväksi kansallisen tutkimusinfrastruktuurien asiantuntijaryhmän asettamisen sekä edellä mainitun määrärahan (29.40.22) hallinnoinnin. Suomen Akademia asetti tutkimusinfrastruktuurien asiantuntijaryhmän, ns. FIRI -asiantuntijaryhmän 12.4.2012. Asiantuntijaryhmän tehtäviin kuuluu tutkimusinfrastruktuurien tiekartan päivitys sekä ehdotusten laatiminen kansallisen tutkimusinfrastruktuuripolitiikan kehittämiseksi. Ryhmän tehtävänä on myös antaa toimivaltaiselle ministeriölle suosituksia siitä, tulisiko Suomen liittyä eurooppalaiseen tai muuhun kansainväliseen tutkimusinfrastruktuuriin ja missä määrin liittymisestä aiheutuvia kuluja voidaan maksaa tutkimusinfrastruktuurimomentilta.

2 Pääasiallinen sisältö

Suomen on tarkoitus liittyä perustajajäsenenä eurooppalaiseen EURO-ARGO ERIC -tutkimusinfrastruktuurikonsortioon, jonka isäntämaa on Ranska. Suomi sitoutuisi alkuvaiheessa jäseneksi viideksi vuodeksi. Suomen kansalliseksi koordinoivaksi yksiköksi on tarkoitus nimetä Ilmatieteen laitos (IL). Ilmatieteen laitos toteuttaa kansallista EU-

RO-ARGO ERIC - toimintaa ja vastaa toiminnallaan jäsenyyden edellyttämästä kansallisen EURO-ARGO -infrastruktuurin rakentamisesta ja palveluiden tuottamisesta.

Suomen on tarkoitus perussäännön mukaisesti nimetä enintään yksi henkilö käyttämään kansallista päätösvaltaa EURO-ARGO ERIC -konsortion perussäännön mukaisessa jäsenten kokouksessa, joka on ylin päättävä elin. Jäsenten kokous päättää EURO-ARGO -tutkimusinfrastruktuurin toiminnasta, rahoituksesta ja jäsenmaksun suuruudesta, sekä tarvittaessa infrastruktuurin lakkauttamisesta. Jäsenten kokous myös päättää tieteellisteknisen neuvoston ja ohjelmapäällikön valinnasta ja erottamisesta.

Osallistumisesta aiheutuvat kulut koostuvat perussäännön mukaisesta jäsenmaksusta, kansallisen tutkimusinfrastruktuurin ylläpitämisestä ja infrastruktuuripalveluiden tuottamisesta EURO-ARGO ERICille.

Ranskan opetus-, kulttuuri- ja tiedeministeriö on lähettämässä Euroopan komissiolle ERIC -asetuksen mukaisesti EURO-ARGO ERIC -hakemuksen. Suomen liittymisen vahvistamiseksi Ranskalle on toimitettava liittymiskirje. EURO-ARGO ERICin perustajajäseniksi on tulossa kaikkiaan kahdeksan maata: Saksa, Ranska, Yhdistyneet kuningaskunnat, Italia, Alankomaat, Bulgaria, Kreikka ja Suomi. Perustavana tarkkailijajäsenenä mukaan on ilmoittautunut Puola.

Lisäksi kiinnostuksensa jäsenyydestä perustamisen jälkeen ovat ilmaisseet Espanja ja Norja. Komission on tarkoitus tehdä päätös EURO-ARGO ERICin perustamisesta syksyllä 2013. EURO-ARGO ERIC saa oikeushenkilöllisyyden, kun komission päätös on tehty. Päätös julkaistaan unionin virallisessa lehdessä.

2.1 EURO-ARGO ERICin tehtävä

EURO-ARGO ERIC -konsortion tehtävänä on rakentaa, ylläpitää ja kehittää eurooppalaista osaa globaalin ARGO-poijujen havaintoinfrastruktuurista. Globaali ARGO on UNESCO:n kansainvälisen merikomission (IOC) ja Maailman ilmatieteen järjestön (WMO) perustama toiminta, joka ylläpitää 3500 poijun verkostoa maapallon valtameris-

sä ja useimmissa alueellisissa merissä. Ne ovat merivirtojen ennustemallintamisen arvokkain lähtötieto. Merimallien tulostieto taas on laadukkaille sääennustemalleille tarpeellinen. Poijujen elinikä on keskimäärin vain 4 vuotta, joten joka vuosi poijuja on maailmanlaajuisesti korvattava 800. Euroopan osuus koko verkostosta on neljännes.

EURO-ARGOn on tarkoitus koordinoida Euroopan poijuhankintaa ja vesillelaskua tuottaen synergiaetuja. Lisäksi se edistää uusien poijujen kehitystä erityisesti matalien merien ja arktisen alueen tarpeisiin. EURO-ARGO ylläpitää toista ARGOn kansainvälisistä tietokeskuksista, joista kaiken mittaus-tiedon voi vapaasti hakea.

Suomi on saamassa EURO-ARGO -tutkimusinfrastruktuurissa merkittävän roolin. Suomi vastaa matalan Itämeren liittämisestä ARGO poijujen havaintoverkkoon. Lisäksi Suomella on poijuja Arktisessa meressä, jossa poijuja ei vielä ole yhtä tiiviisti kuin muilla maapallon merillä. Poijujen havainnot edesauttavat meriliikenteen turvallista suorittamista ja ovat erittäin merkittäviä tietoja ilmastomuutoksen arviointiin. Erityisesti arktisen alueen osalta arvioita on parannettava aikaisemmista koska havaittu muutos on ennakoitua suurempaa.

Ilmatieteen laitos antaa palveluita EURO-ARGOn kautta sekä kansallisille että muiden maiden tutkijoille. Vastaavasti suomalaisten yliopistojen, tutkimuslaitosten ja yritysten tutkijoilla on mahdollisuus käyttää EURO-ARGO -infrastruktuurin kaikkia palveluita omissa tutkimuksissaan.

EURO-ARGO ERICin toiminta ei ole voittoa tavoittelevaa. Kuitenkin rajoitettu liiketaloudellinen toiminta on mahdollista ERIC -asetuksen ja perussäännön nojalla.

2.2 EURO-ARGO ERICin jäsenet, oikeudet ja velvoitteet

2.2.1. Jäsenet

Konsortion jäseniksi voivat liittyä Euroopan unionin jäsenmaat, EUn ulkopuoliset valtiot ja hallitusten väliset järjestöt. EUn jäsenvaltioilla tulee olla äänen enemmistö ERICin jäsenten kokouksessa. Uusien jäsen-

ten hyväksymisestä päättää jäsenten kokous perussäännön mukaisesti. Konsortiossa voi olla myös tarkkailijajäseniä.

2.2.2 Oikeudet

Jäsenet ovat oikeutettuja nimeämään edustajansa ja osallistumaan EURO-ARGO ERICin ylimmän päättävän elimen eli jäsenten kokouksen toimintaan ja käyttämään äänioikeuttaan (vähintään 6 ääntä jäsentä kohti, lisäksi 1 ääni/hankittu poiju edellisen kolmen vuoden keskiarvosta), päättämään konsortion toiminnan politiikkatason linjauksista, toimintastrategioista, talousarviosta, toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen vahvistamisesta sekä johtavan henkilöstön valinnasta ja irtisanomisesta. Jäsenmaan tutkimusyhteisö on oikeutettu osallistumaan EURO-ARGO ERICin tutkimusinfrastruktuuripalveluihin ja muihin tilaisuuksiin. Kaikilla jäsenillä on yhtäläiset IPR oikeudet EURO-ARGO:n kehittämiin ohjelmistoihin ja julkaisuihin.

Tarkkailijajäsenet ovat oikeutettuja osallistumaan jäsenten kokoukseen ja muuhun EURO-ARGO:n toimintaan, mutta heillä ei ole äänioikeutta.

2.2.3 Velvoitteet

Perussäännön mukaisesti jäsenen on nimettävä kansallinen yhteyshenkilö, joka osallistuu EURO-ARGO ERICin toiminnan järjestämiseen ja kehittämiseen EURO-ARGO:n johtoryhmän kokouksessa. Jäsenen on maksettava vuosittain jäsenten kokouksessa päätetty jäsenmaksu, sitouduttava vähintään 3 poijun vuosihankintaan ja tuotettava velvoitteensa mukaisia palveluita EURO-ARGO ERICin kautta tuleville tutkijoille sekä huolehdittava seurannasta.

Tarkkailijajäsenet maksavat kolmanneksen pienemmän jäsenmaksun.

2.3 EURO-ARGO ERICin hallinto ja päätöksenteko

Perussäännön mukaan EURO-ARGO ERICin ylintä päätösvaltaa käyttää jäsenten kokous. EURO-ARGO ERICiä edustaa (esim. kansainvälisen ARGOn ohjausryhmä)

ja sen puolesta tehtävät sopimukset allekirjoittaa ohjelmapäällikkö. Johtoryhmä seuraa ohjelmapäällikön tehtäviä EURO-ARGO:n toimintasuunnitelmien mukaisesti. Johtoryhmä valmistelee suunnitelmat ohjelmapäällikön kanssa jäsenkokouksen hyväksyttäväksi.

EURO-ARGO ERICille perustetaan pieni ohjelmatoimisto tukemaan ohjelmapäällikön päivittäisten tehtävien hoitoa varten.

Tieteellistekninen neuvosto perustetaan EURO-ARGOon konsultoimaan jäsenkokousta tieteellisten tai teknisten suositusten avulla.

2.4 EURO-ARGO ERICin rahoitus

EURO-ARGO ERICin jäsenmaksu tulee olemaan 2014–2017 vuosittain 30 000 euroa jäseneltä. Kahdeksalla jäsenellä tämä kattaa jo ohjelmapäällikön ja -toimiston kulut. Muilla EURO-ARGO:n toiminnoilla (esim. laadunvarmennus ja datakeskus) on EUn tutkimus- ja kehitysrahoitusta tässä vaiheessa. Rahoitus siirtyy ensi vuonna operatiivisen Copernicus-ohjelman kustannettavaksi. Jäsenmaksun lisäksi jäsenet sitoutuvat hankkimaan vähintään 3 uutta poijua vuosittain ylläpitämään verkoston poijujen määrä korkealla tasolla.

2.5 Suomen osallistuminen EURO-ARGO ERICiin

Suomi on seurannut EURO-ARGO ERICin valmistelua vuodesta 2008, mutta ei ole ollut valmistelevan EU-projektin osallistuja. Suomi on siksi osallistunut hallinnolliseen valmisteluun vasta viime vuodesta alkaen. Osallistumisen on tehnyt mielekkääksi erittäin lupaavasti sujunut uudenlaisten ARGO-pojujen kokeilu Itämerellä kesällä 2012. Kokeilun pohjalta toiminta halutaan vakiinnuttaa, koska se tuottaa sekä hyötyä Itämeren operatiiviseen merimallintamiseen että uutta aineistoa merentutkimukselle. Ilmatieteen laitoksen lisäksi toimintaan osallistuu Aalto yliopisto, jossa kehitetään poijujen ohjausalgoritmeja. Poijujen on toimittava älykkäämmin matalissa vesissä, joissa laivaliikennettä ja rantautumista pitää välttää. Itämeren ko-

keilun onnistuminen liittyy erityisesti poijujen käyttäytymisen ohjaamiseen.

3 Ehdotuksen oikeusperusta ja Suomen osallistumisesta päättäminen

EURO-ARGO ERIC perustetaan euroopalaiseen tutkimusinfrastruktuurikonsortioon (ERIC) sovellettavasta yhteisön oikeudellisesta kehyksestä annetun neuvoston asetuksen (N:o 723/2009), ns. ERIC -asetus, perusteella. Asetus on annettu SEY 171 artiklan (nykyään SEUT 187 artikla) perusteella. ERIC -asetus ja sen perusteella perustettavat tutkimusinfrastruktuurit tukevat SEUT 179.1 artiklan tavoitetta luoda ja vahvistaa Euroopalainen tutkimusalue, ERA.

ERIC perustetaan asetuksen perusteella menettelyssä, jossa komissio tutkittuaan, täyttävätkö jäsenmaiden yhteisesti esittämä hakemus ja perussääntö asetuksessa määrätyt edellytykset, tekee päätöksen ERICin perustamisesta tai hylkää hakemuksen. Perustuslain 93 §:n 2 momentin mukaan valtioneuvosto vastaa Euroopan unionissa tehtävien päätösten kansallisesta valmistelusta ja päättää niihin liittyvistä toimenpiteistä, jollei päätös vaadi eduskunnan hyväksymistä. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on katsonut, että 93 §:n 2 momentti kattaa myös unionin toimivaltaan muodollisesti kuulumattomat, mutta unioniasioihin sisällöltään ja vaikutuksiltaan rinnastettavat asiat (PeVM 10/1998 vp. s.27/1). Valtioneuvoston yleisistunto käsittelee ja ratkaisee mainitussa lainkohdassa mainitut EUssa päätettävät asiat sekä niihin sisällöltään ja vaikutuksiltaan rinnastettaviin asioihin liittyvät toimenpiteet, jos ne edellyttävät valtioneuvoston päätöstä. Valtioneuvoston on perustuslain 96 §:n mukaan kirjelmälään lähetettävä puhemiehelle viipymättä tietoonsa tullut ehdotus sellaiseksi säädökseksi, sopimukseksi tai muuksi toimeksi, josta päätetään Euroopan Unionissa ja joka muutoin perustuslain perusteella kuuluisi eduskunnan toimivaltaan. EURO-ARGO ERICin perussäännön 20 artiklassa määrätään verovapauksista, joista Suomessa tulisi säätää lailla. Tällä perusteella Suomen kannanmuodostus osallistumisesta EURO-ARGO ERICiin on

sellainen asia, joka käsitellään eduskunnassa perustuslain 96 §:n mukaisesti. Eduskuntakäsittelyn jälkeen liikenne- ja viestintäministeriö pyytää perustuslain 93 §:n 2 momentin perusteella valtioneuvostolta allekirjoitusvaltuudet komissiolle esitettävän EURO-ARGO-tutkimusinfrastruktuurikonsortion perustamishakemuksen allekirjoittamiseksi Suomen puolesta.

4 Ehdotuksen vaikutukset

4.1 Tieteelliset vaikutukset

EURO-ARGO ERIC tarjoaa tutkimusinfrastruktuurin, joka tehostaa globaalin meri-, sää- ja ilmastotutkimuksen edellytyksiä. Suomi hyötyy osallistumisesta uusien poijujen kehitystyöhön kun ARGO verkosto laajenee toisaalta mataliin ja toisaalta kausittain jäiden peittämiin meriin. Itämeri on kummasakin mielessä oiva kehitysympäristö, joka on logistisesti hallittavissa pienin kustannuksin. Uuden sukupolven poijuja kehitetään lisäksi meren rehevöitymisen ja veden laadun seurantaan.

Itämeressä onnistuminen avaa uudet mahdollisuudet ARGO-havaintojen laajentamiseksi Koillisväylälle. Siellä arktisen ilmastomuutoksen kannalta perustavanlaatuisia tietoa on kerättävissä ja toisaalta merenkulun turvallisuutta alueella voi parantaa. Erityisesti öljyvahinkojen torjunnan kannalta koillisväylän virtaukset olisi mallinnettava hyvin ja se edellyttää jatkuvaa havaintotoimintaa, jota alueella tällä hetkellä ei ole. Virtausmallien nusteet antavat parhaat lähtökohdat tehokkaalle toiminnalle onnettomuustilanteissa. Lisäksi merenkulku voi ennakoida tietojen avulla vaarallisia tilanteita.

4.2 Taloudelliset vaikutukset

Perussäännön mukaisesti Suomen tulee

1) maksaa jäsenmaksu 30 000 euroa vuodessa, viiden vuoden sitoumuksen mukaisena.

2) laskea vesille 3 uutta poijua vuodessa, toimittaa tiedot kansainväliseen tietokeskukseen ja valvoa omien poijujen laatua sekä tuottaa EURO-ARGO ERICille ja kansallisil-

le tutkijoille tutkimusinfrastruktuuripalveluita.

Suomella on jo poijuja Arktisella merellä. Yhdessä Itämeren poijujen kanssa Suomen poijulaivaston ylläpito edellyttää noin 3 uuden poijun hankintaa vuosittain. Tähän on Ilmatieteen laitoksen budjetissa jo varauduttu. Jäsenmaksu voidaan myös kattaa Ilmatieteen laitoksen määrärahoista. Suomesta tulee merentutkimuksessa maailmanlaajuisesti merkittävän verkoston jäsen. Suomi pääsee entistä paremmin osallistumaan eurooppalaiseen merentutkimukseen ja operatiiviseen havaintotoimintaan. Rahoitus molempiin tulee suurelta osin EUn ohjelmista. Näin Ilmatieteen laitos pystyy hyödyntämään ulkopuolista rahoitusta entistä paremmin.

Isäntämaa Ranska tukee infrastruktuuria ohjelmatoimistolla, jonka kustannuksista katetaan vain murto-osa jäsenmaksuista. Isäntämaa maksaa myös normaalin jäsenmaksun ja laskee vuosittain useita kymmeniä uusia poijuja.

Kohdista 1)—2) aiheutuu vuosittain keskimäärin noin 90 000 euron kustannukset, jotka on tarkoitus kattaa Ilmatieteen laitoksen toimintamäärärahoista.

Lisäksi Suomen tulee nimetä edustajansa EURO-ARGO ERICin ylimpään päättävään elimeen eli jäsenten kokoukseen.

ARGO-pojut ovat osoittautuneet kustannustehokkaaksi ratkaisuksi merentilan seurannassa. Poijut ovat automaattisia mittalaitteita, jotka keräävät tiedot satelliittien avulla reaaliaikaisesti. Seuranta voidaan poijuilla merkittävästi lisätä ja samalla säästää kustannuksia verrattuna suoraan tutkimuslaivoilta tehtäviin mittauksiin.

5 Ehdotuksen kansallinen käsittely

Suomi on osallistunut EURO-ARGO ERICin tieteelliseen valmisteluun vuodesta 2004 ja hallinnolliseen valmisteluun vuodesta 2012 alkaen. EURO-ARGO on tarkistuttanut perustamisasiakirjansa Euroopan komissiolla vuoden 2012 toisella puoliskolla. Ilmatieteen laitos on hakenut samanaikaisesti EURO-ARGO:n liittämistä kansalliselle tutkimusinfrastruktuurikartalle ja ilmaissut haluavansa

liittyä EURO-ARGO ERICiin. Liikenne- ja viestintäministeriö on alustavasti ilmaissut Ranskalle Suomen kiinnostuksen perustajajäseneksi kirjeessä 22.1.2013. Perustamisasiakirjat päivitettiin Suomen jäsenyyden mukaisesti 26.2.2013.

Suomen osallistumista ERIC -asetuksessa tarkoitettuihin tutkimusinfrastruktuurikonsortioihin on valmisteltu asetuksen voimaantuloa, vuodesta 2009 alkaen. Opetus- ja kulttuuriministeriö on kutsunut koolle epävirallisen työryhmän, jonka työhön ovat osallistuneet oikeusministeriö, ulkoasiainministeriö ja valtiovarainministeriö. Valmistelun aikana opetus- ja kulttuuriministeriö on myös pyytänyt oikeus- ja valtiovarainministeriöiltä lausuntoa ERIC -asetuksen kansallisesta soveltamisesta ja toimeenpanosta (OPM 20/302/2009). Tämän lisäksi valtiovarainministeriö on antanut ulkoasiainministeriölle lausunnon (VM/62/00.00.05/2013) siitä, mikä viranomainen on toimivaltainen Suomessa antamaan ERIC -asetuksessa tarkoitetun isäntävaltion ilmoituksen koskien verosta vapautusta.

Valmistelussa on erityisesti pyritty selvittämään, mikä olisi tarkoituksenmukaisin tapa soveltaa ja toimeenpanna ERIC -asetusta ja järjestää Suomen osallistuminen ERIC -hankeisiin. Asetus edellyttää, että jäsenvaltiot allekirjoittavat komissiolle esitettävän hake-
muksen ERICin perustamisesta ja siihen liittyvän ERICin perussäännön. Komissio tutkii, täyttävätkö jäsenmaiden hakemus ja perussääntö asetuksessa määrätyt edellytykset, ja sen perusteella voi tehdä päätöksen ERICin perustamisesta tai hylätä hakemuksen. Kokonaisuutena tarkastellen ERICin perustamista koskeva hakemus ja päätös perustuvat asetukseen, joka on jäsenvaltioissa suoraan sovellettavaa oikeutta. Näin ollen on katsottava, että Suomen osallistumista koskeva kannanmuodostus on sellainen asia, joka käsitellään perustuslain 96 §:n mukaisesti. Eduskuntakäsittelyn jälkeen liikenne- ja viestintäministeriö pyytää perustuslain 93 §:n 2 momentin perusteella valtioneuvostolta allekirjoitusvaltuudet komissiolle esitettävän EURO-ARGO -tutkimusinfrastruktuurikonsortion perustamishakemuksen allekirjoittamista varten.

Suomen Akatemia asetti keväällä 2012 tutkimusinfrastruktuurien asiantuntijaryhmän, ns. FIRI - asiantuntijaryhmän, joka muiden tehtäviensä ohella antaa ministeriölle suosituksia siitä, tulisiko Suomen liittyä kansainväliseen tutkimusinfrastruktuuriin ja missä määrin siihen liittyviä kuluja voidaan maksaa Suomen Akatemian hallinnoimalta tutkimusinfrastruktuurien momentilta (29.40.22).

Työryhmä ei ottanut kantaa EURO-ARGO-infrastruktuurihankkeen kiireellisyyteen 22.4.2013 järjestetyssä kokouksessaan. Hanke ei sisälly kansalliselle tutkimusinfrastruktuurien tiekartalle. FIRI-työryhmä päätti, ettei hankkeelta myöskään pyydetä hakemusta tiekarttapäivityksen toiseen vaiheeseen, sillä asiaa tarkastelleet ulkopuoliset arvioitsijat eivät katsoneet hankkeen täyttävän tiekarttahankkeelta edellytettyjä valintakriteerejä. Koska hanke ei sisälly tiekartalle, se ei voi myöskään saada rahoitusta tutkimusinfrastruktuurimomentilta. Työryhmä ei kuitenkaan ottanut kantaa Suomen osallistumiseen EURO-ARGOon muulla rahoituksella. Myöskään EU20-tutkimus- ja innovaatiojaoston käsittelyssä ei ole ilmennyt esteitä Suomen liittymiseksi hankkeeseen Ilmatieteen laitoksen budjettirahoituksella.

Hankkeeseen osallistuminen on Ilmatieteen laitoksen kannalta tärkeää, sillä ARGO-pojujen hyödyntämisellä voidaan korvata

Itämerellä tutkimuslaivoilta tehtyjä perinteisiä havaintoja ja kehittää kustannustehokasta meriseurantamenetelmää. Itämeren ARGO-havaintoja käytetään myös operatiivisten mallien syötteenä.

FIRI -asiantuntijaryhmän käsittely 22.4.2013.

Tutkimus- ja innovaatiojaoston (EU 20) kirjallinen menettely 29.5.—5.6.2013.

6 Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto katsoo, että Suomen liittyminen EURO-ARGO ERICiin vahvistaa suomalaisen tutkimuksen laatua ja kansainvälistä vaikuttavuutta, luo uusia mahdollisuuksia perustutkimuksen ja palvelutoiminnan edistämiseksi sekä tukee uusien innovaatioiden syntymistä ja tuotannollista toimintaa. EURO-ARGO edistää merentilan seurantaa ilmastonmuutoksen etenemisessä sekä merenkulun turvallisuutta Itämerellä ja arktisilla alueilla. Siten liittyminen on Suomen edun mukaista.

Valtioneuvosto esittää, että Suomi liittyisi EURO-ARGO ERICiin sen perustajajäsenenä tai niin pian kuin aikataulujen perusteella on mahdollista.